

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ*

Στον αγώνα για μια πραγματικά ενωμένη Ευρώπη σίγουρα όπλα είναι η πολυγλωσσία και η πολυπολιτισμικότητα. Επαφίεται, λοιπόν, στις πολιτικές και πνευματικές ηγεσίες και στους διανοούμενους όλης της Ευρώπης το καθήκον της όσο το δυνατόν καλύτερης εκπαίδευσης των νέων σε πνεύμα συνύπαρξης και ενότητας με σεβασμό κάθε ιδιαιτερότητας γλωσσικής και πολιτισμικής.

Ως εθνική εκπρόσωπος στο Συμβούλιο της Ευρώπης για το Ευρωπαϊκό Έτος Γλωσσών 2001, που ήταν αφιερωμένο στις ξένες γλώσσες από την Ε.Ε. και το Συμβούλιο της Ευρώπης, είχα την ευκαιρία να διαπιστώσω τη σημασία που δίνεται στην εκμάθηση των γλωσσών, γιατί αυτή ακριβώς ενισχύει τη συνειδητοποίηση της πολιτισμικής διαφοράς, συμβάλλει στην αμοιβαία κατανόηση των λαών με την αξιοποίηση της γλωσσικής και πολιτισμικής πολυμορφίας και στοχεύει στην εξάλειψη της ξενοφοβίας, του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας.

Είναι αναμφισβήτητα πολύ σημαντική η καθιέρωση από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης της 26^{ης} Σεπτεμβρίου ως Ημέρας Γλωσσών. Θα καταφέρει άραγε η ευρωπαϊκή αυτή συνεχιζόμενη διαδικασία για τις γλώσσες να απομακρύνει κάποιες ενδόμυχες επιθυμίες για την καθιέρωση μιας *lingua franca* και να κατοχυρώσει πραγματική γλωσσική και πολιτισμική ισοτιμία; Ας το ελπίσουμε και ας θυμηθούμε τα λόγια του Umberto Eco : «Καθώς κάθε γλώσσα προτείνει ένα διαφορετικό μοντέλο του κόσμου, δεν είναι δυνατόν να χαρακτηρίσουμε μια γλώσσα παγκόσμια, γιατί η γλωσσική διαφορετικότητα είναι εκείνη που αποτελεί τον πραγματικό πλούτο της Ευρώπης».

Σταθερός στόχος της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής θα πρέπει να είναι η αναβάθμιση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό, γιατί η γλώσ-

* Η επιλογή του θέματος οφείλεται στο γεγονός ότι ο φίλος, συνάδελφος Παναγιώτης Κοντός αφιέρωσε ένα σημαντικό μέρος των δραστηριοτήτων του στην προώθηση των ελληνικών σπουδών στα Πανεπιστήμια του εξωτερικού με πανθομολογούμενη επιτυχία.

σα και ο πολιτισμός είναι στοιχεία ταυτότητας, στοιχεία μοναδικά για την παρουσία μας στη μεγάλη οικογένεια της Ε.Ε. αλλά και στην παγκόσμια κοινότητα. Στοιχείο αυτής της αναβάθμισης είναι ο σωστός και άξιος για ένα λαό, όπως τον δικό μας, τρόπος διδασκαλίας της γλώσσας και του πολιτισμού μας στα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης του εξωτερικού.

Οι σπουδές για τη σύγχρονη Ελλάδα θα πρέπει να επιχορηγούνται κατά προτεραιότητα σε μεταπτυχιακό επίπεδο, και τούτο γιατί ο προπτυχιακός κύκλος προσελκύει ελάχιστους φοιτητές, κυρίως Έλληνες που επιλέγουν τα «ελληνικά» ως ένα από τη δεκάδα άλλων μαθημάτων. Αντίθετα ο μεταπτυχιακός κύκλος προάγει όχι μόνον την εκπαίδευση αλλά και την έρευνα για τα ελληνικά θέματα. Οι φοιτητές των ξένων χωρών που θα κάνουν σπουδές και διδακτορικές διατριβές σε ελληνικά θέματα θα επηρεάσουν θετικά την επιστημονική κοινότητα για τη χώρα μας και θα προβάλουν το ελληνικό πνεύμα παγκόσμια.

Είναι γεγονός ότι η στρατηγική της χώρας μας για τις ελληνικές σπουδές στα Πανεπιστήμια άλλων χωρών είχε αποδειχθεί ανεπαρκής. Κράτος και ιδιώτες επιχορηγούσαν έδρες, τμήματα, προγράμματα ελληνικών σπουδών χωρίς σαφείς στόχους, χωρίς στάθμιση κόστους και οφέλους, χωρίς ιεράρχηση των προτεραιοτήτων, με αποτέλεσμα τη χαμηλή παραγωγή εκπαίδευσης και έρευνας, την προσέλκυση μικρού αριθμού φοιτητών, και γενικότερα την προβολή μιας αρνητικής εικόνας της Ελλάδας στο εξωτερικό.

Έδρες κλασικών και βυζαντινών σπουδών λειτουργούν σε όλα τα μεγάλα διεθνή Πανεπιστήμια επί χρόνια με εκλεκτούς επιστήμονες και άρτια υποδομή και με βιβλιοθήκες μεγάλης αξίας. Δεν θα μπορούσε να τις ανταγωνιστεί καμιά νέα επιχορηγούμενη από την Ελλάδα έδρα, η οποία και θα αποτελούσε μια πολυτέλεια χωρίς ιδιαίτερο όφελος. Αντίθετα η στήριξη των ελληνικών σπουδών σε ευρύτερα γνωστικά πεδία με Έλληνες ειδικούς επιστήμονες, θα αποτελούσε και ενίσχυση και προβολή της χώρας μας στο εξωτερικό. Οι σπουδές αυτές θα γίνουν πιο ελκυστικές και αποδοτικές, αν δεν περιοριστούν στη γλώσσα αλλά επεκταθούν στον πολιτισμό-ιστορία, στην οικονομία, στις σπουδές της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας με ευρύτητα προσέγγισης θεματική και γεωγραφική.

Με στόχο, λοιπόν, την αναβάθμιση των ελληνικών σπουδών συγκροτήθηκε το 2001 με απόφαση του Υπουργού Παιδείας επταμελής επιτροπή από εκπροσώπους των συναρμοδίων Υπουργείων και φορέων με συντονιστή τον Ειδικό Γραμματέα Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης. Η επιτροπή ασχολήθηκε με την αποτύπωση της κατάστασης των ελληνικών σπουδών στα πανεπιστήμια του εξωτερικού και καθόρισε τα κριτήρια με βάση τα οποία το ΥΠΕΠΘ ενίσχυσε οικονομικά 29 τμήματα ελληνικών σπουδών και προγράμματα σχετικά με την ελληνική γλώσσα (Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales στο Παρίσι, Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο της Φλωρεντίας, Πανεπιστήμιο Γρανάδας, Πανεπιστήμια Flinders και R.M.I.T. στην Αυστραλία, University of Oxford, University of Washington, Πανεπιστήμια Πολωνίας, Τιφλίδας,

Μπακού, Αργυροκάστρου κ.ά.).

Εξάλλου έγινε, για πρώτη φορά το 2002, προκήρυξη για την απόσπαση φιλόλογων με αυξημένα προσόντα σε πανεπιστήμια και ιδρύματα ερευνών του εξωτερικού. Ήδη 56 φιλόλογοι, αποσπάστηκαν σε 24 Πανεπιστήμια, αφού προηγουμένως παρακολούθησαν ειδικό επιμορφωτικό σεμινάριο στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Για την υποβολή του έργου τους, οι αποσπασμένοι σε πανεπιστήμια του εξωτερικού μπορούν να κάνουν χρήση του εξειδικευμένου κόμβου ΦΡΥΚΤΩΡΙΕΣ, που έχει δημιουργήσει το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Παράλληλα, με νομοθετική ρύθμιση (Ν. 3027/2002) δόθηκε η δυνατότητα σε μέλη ΔΕΠ και ΕΕΔΙΠ των ελληνικών πανεπιστημίων να διδάσκουν ειδικά και μόνο την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό στα τμήματα ελληνικών σπουδών των πανεπιστημίων του εξωτερικού.

Από το 2003, στο πλαίσιο του κοινοτικού προγράμματος «Παιδεία Ομογενών», το οποίο στοχεύει στην προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στην ελληνική διασπορά μέσω της βελτίωσης της παρεχόμενης πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, εντάσσεται το έργο e-Ομογενία καθώς και η δημιουργία δικτυακής πύλης με την ονομασία ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ (www.isocrates.gr). Στο έργο αυτό παρουσιάζεται η καταγραφή των ελληνικών σπουδών στα πανεπιστήμια του εξωτερικού και προσφέρεται η δυνατότητα επικοινωνίας και συνεργασίας των υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας με τους φορείς του εξωτερικού.

Οι προκλήσεις της σύγχρονης πραγματικότητας, οι προοπτικές που διαμορφώνει η Ευρωπαϊκή Ένωση για τη διδασκαλία των γλωσσών, οι ραγδαίες αλλαγές που επιφέρει η τεχνολογία, οι έντονες πολιτικές και πολιτισμικές διεργασίες επιβάλλουν την προώθηση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό, αλλά και την προάσπιση και προβολή στην παγκόσμια κοινότητα των αξιών και του πολιτισμού μας. Η ελληνική γλώσσα και ο ελληνικός πολιτισμός, η ελληνική παιδεία ευρύτερα, διεκδικούν στην πολυγλωσσική και πολυπολιτισμική κοινωνία του 21^{ου} αιώνα και οφείλουν να διεκδικούν, μια νέα αναβαθμισμένη θέση.

Στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» 28.3.04 ο G. DE BOEL, καθηγητής των Νέων Ελληνικών στο Πανεπιστήμιο της Γάνδης (Βέλγιο), επεσήμανε ότι, αν η προσπάθεια που ξεκίνησε από το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας για τη στήριξη των νεοελληνικών τμημάτων των ξένων Πανεπιστημίων συνεχιστεί, ίσως δούμε τα Ελληνικά να διασπούν τον κύκλο των «μικρών γλωσσών».

Εύχομαι και πιστεύω ότι η προσπάθεια, που άρχισε πράγματι με επιτυχία, θα συνεχιστεί προς όφελος των ελληνικών σπουδών στο εξωτερικό και της προβολής της γλώσσας μας παγκόσμια.